

TBO

Les noces de platí d'una revista per a nens i nenes de 0 a 100 anys

Setanta-cinc anys després de sortir al carrer el seu primer número, el *TBO* destaca com a un capítol fonamental de la historieta gràfica per a infants i joves d'aquest país. Des de la seva etapa d'esplendor, entre els anys 50 i 70, tothom sap que un tebeo és un tebeo, és a dir, una revista infantil que també llegeixen els grans.

XAVIER CASTILLÓN

■ El 17 de març del 1917 va néixer a Barcelona una publicació infantil que, després de setanta-cinc anys d'història, encara és un referent inexcusable per entendre l'evolució de la historieta gràfica a casa nostra, fins al punt que va acabar per rebatejar popularment tot el gènere: el *TBO*. La divulgació, més o menys recent, del terme *còmic*, no ha aconseguit diluir el convenciment transgeneracional que una publicació periòdica repleta de ninots que s'intercomunicuen mitjançant bafarades és un tebeo, i tant se val que parlem de Dick Tracy, Snoopy, Spirou o els Freak Brothers. El *TBO* es va convertir, d'ençà de mitjans anys 50 i fins a la irrupció majoritària de la televisió, en un autèntic fenomen social, amb tiratges que voltaven els 350.000 exemplars, xifra mai més assolida en una publicació d'aquest tipus.

L'immens anecdotari de Carles Bech, un bisbalenc de 77 anys que havia estat guionista de sèries tan populars com ara *La família Ulises* i redactor en cap del *TBO* en el període 1962-84, recull per exemple com, quan hi havia una passa de febre entre la població infantil, les vendes creixien exorbitadament. «Teníem constància que el *TBO* es llegia a El Pardo, i que personatges tan diversos com ara Santiago Ramón y Cajal o el torero Paco Camino n'eren uns habituals», diu Bech, que fins i tot havia fet guions radiofònics de *La família Ulises* per a Radio Juventud, en un espai patrocinat pel fabricant de les rentadores Bru. La maquinària promocional del *TBO* també tenia, com era costum a l'època,

DON ULISES

DOÑA SINFOROSA

DOÑA FILOMENA

LOLÍN

La família Ulises

Paradigma de la família espanyola de postguerra, amb les mateixes ambicions consumistes i idèntiques deficiències pressupostàries, els Ulises, com els Trapisonda o els Cebolleta, eren tant o més subversius que els Addams.

una cançoneta d'allò més encomanadissa. La lletra és del domini públic: «Cómprame un tebeo / Cómprame un tebeo / Si no me lo compres / lloro u pataleo».

La idea de crear una revista dirigida al públic infantil va sorgir en una de les tertúlies que el senyor Suárez, propietari d'una petita impremta del carrer Enrique Granados, hi celebrava regularment amb una colla d'amics intel·lectuals, entre ells Joaquim Buïgas i Garriga, que seria l'ànima del TBO durant prop de cinc dècades. Un dels contertulians, un periodista de qui el pas del temps n'ha

esborrat el record, va proposar a Suárez l'edició de la revista, i fins i tot va idear l'inusual acrònim que acabaria per identificar-la, i que és només —contradient altres teories quasi cabalístiques— la transcripció fonètica, tot i que no gens acadèmica, de *te veo*. Si no es va optar per la més exacta *TVO*, va ser només perquè hi havia el perill que, fora de l'àmbit catalanoparlant, s'optés per dir-ne *te-uve-o*, més o menys com la televisió estatal. El tradicional logotip, només oblidat a l'època renovadora de Bruguera, a mitjan anys 80, va ser obra de Ricard Opisso, un dels més noto-

BENEJAM

Nascut a Ciutadella el 1890, va posar el seu llapis al servei de la creació publicitària i la il·lustració infantil abans d'incorporar-se a la *quadra* del primer TBO. Primer amb guions de Buïgas i més tard de Carles Bech, Benejam es va guanyar un lloc de privilegi a l'Olimp de la història

espanyola, fonamentalment amb dues sèries: *La família Ulises*, o el pas de l'autarquia al *desarrollismo*, i *Eustaquio Morcillón y Babalí*, un atac

soterrat a la supremacia blanca —evidentment, Babalí era molt més llest que el seu *amito*. Totalment seu és l'antiheroi *Melitón Pérez*. Encara avui és un misteri com era capaç de fer entreveure els seus ninots al bell mig dels quilomètrics diàlegs que convertien les seves planes en autèntics tractats de sociolingüística. Va morir a Barcelona el 1975.

MERCEDITAS

POLICARPITO

TRESKI

Melitón Pérez

L'home del carrer que superava l'adversitat diària gràcies al seu enginy surrealista i una bona col·lecció de recursos improbables. El Mr. Natural de Crumb no deixa de ser-ne un plagi.

Morcillón y Babali

A l'època en què Fernando Poo era una més de les irrisòries possessions espanyoles a l'Àfrica, eren la millor representació gràfica de l'hecatombe colonial.

de l'exemplar era de cinc cèntims.

Problemes amb el seu pare —l'arquitecte Gaietà Buigas i Monravà, autor del monument a Colom al portal de la Pau—, van obligar Joaquim a travessar l'Atlàntic i, dels 18 als 30 anys, va viure a l'Argentina on, a l'encara indòmita Pampa, va fer una vida plenament aventurera, fent de caçador i explorador, vivències que més tard inspirarien la sèrie *Eustaquio Morcillón y Babali*.

Buigas es va fer càrrec de la direcció a partir del número 9, i de bon començament va anar-hi introduint canvis, com ara en el plantejament de les portades, fins aquell moment il·lustrades amb un acudit i que, a partir del número 10, ja van ser ocupades per historietes, un costum que ja no s'abandonaria mai

ris il·lustradors catalans d'aquest segle.

Suárez tenia dues filles, la més gran de les quals va embadalir Joaquim Buigas, que en poc temps es convertiria en el gendre de l'impressor. Aprofitant el vincle familiar, Suárez, que no veia gens clara la seva incipient aventura editorial, va vendre el TBO a Buigas per 3.000 pessetes, en un moment en què el preu

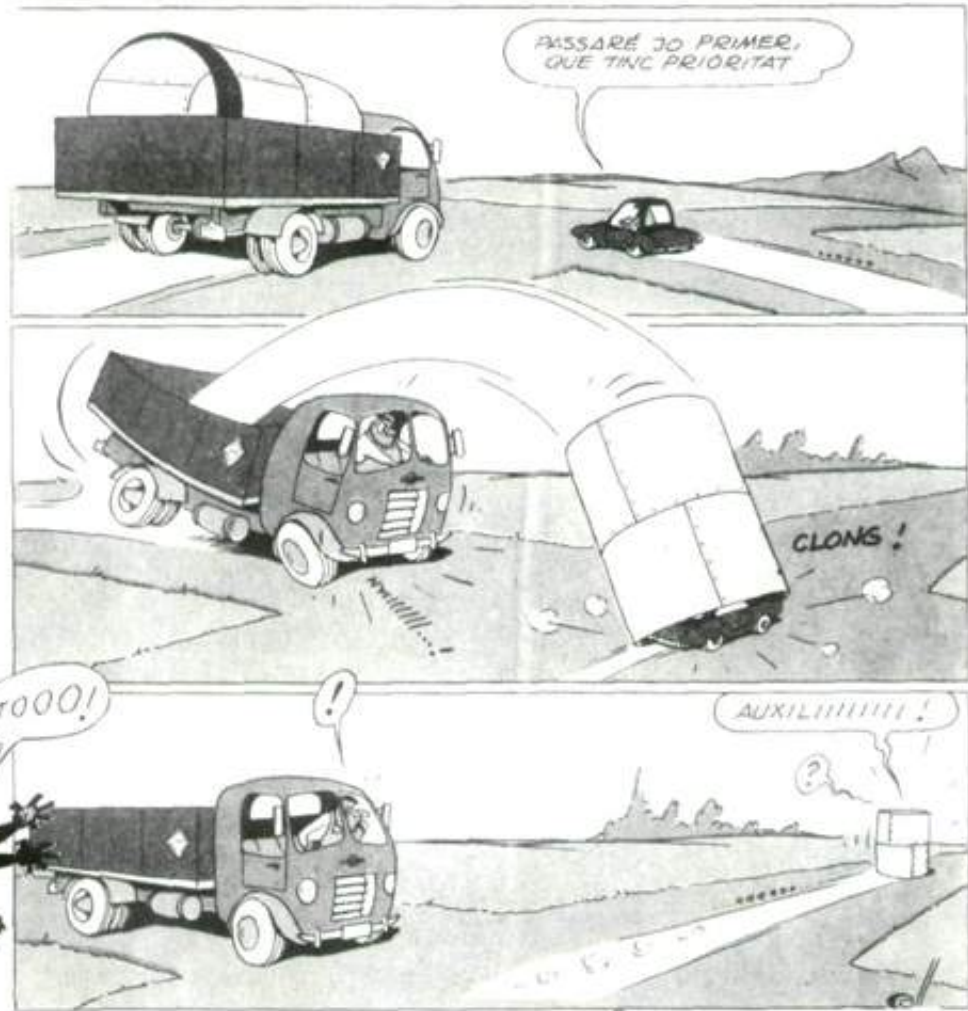

Virrei de la línia clara, aquest barceloní nascut el 1923 sintetitza a la seva trajectòria vital i professional l'epopeia del TBO: extremadament prolífic i perfeccionista alhora, aquestes virtuts no van ser mai recompensades amb una estabilitat econòmica

que finalment va intentar assolir reprenent el que havia estat el seu ofici abans de posar-se a fer ninots en sèrie: el de paleta. Tot i

que a principis de la dècada passada va ser reivindicat per Cairo i el jovent de l'escola valenciana, el seu descens va anar a més i, el 1984, va optar per treure's la vida. Coll va trencar amb la tradició tebeística de prioritzar el text sobre el dibuix, i els seus *sense paraules* són un manual d'expressivitat gestual i domini del moviment encara no superat.

ENTENDIDOS EN LA MATERIA

més, exceptuant els números especials i almanacs diversos. Buigas, que tenia una certa vocació literària, va començar a fer de guionista per als dibuixants de la casa: artistes de la talla d'Opiisso, Benejam, Salvador Mestres, Donaz,

Manuel Urda, Nit o Valentí Castanyes. Justament d'una col·laboració entre Buigas i Marino Rino Benejam va sorgir, el 1945, la història *Liebre a la montañesa*, protagonitzada per una família d'allò més normal que, a la seva primera aparició pública, acabava men-

jant-se el seu propi gos, anomenat Kuki, pensant-se que es tractava d'un conill. Es tractava, com és fàcil intuir, de la família Ulises. També fruit de la imaginació exacerbada de Buigas va ser el Professor Franz de Copen-

BERNÉY COLERANTO.

Va ser el primer a adonar-se que les misèries dels seus contemporanis eren només una extensió de les que feien trontollar l'home de Cromagnon. El seu *Altamiro de la Cueva* va ser el precursor d'altres il·lustres troglodites de la historieta, com ara Ug o Roquita. *Los Picapietra* o el Ringo Starr de *Cavernícola* en són també deutors. El seu dibuix entroncava més amb el de la factoria Bruguera que amb el dels clàssics del TBO.

BLANCA

Nascut a Barcelona el 1926, s'integra a la plana major del TBO a començaments dels 50. De professió banquer, omplia les seves historietes de gent corrent i generalment anònima, en situacions anodines de desenllaç desconcertant, però sempre versemblant. «Gran observador, cada setmana dedica una tarda a captar temes i recollir idees des de la terrassa d'un cèntric cafè», es deia d'ell en un dels habituals TBO d'autohomenatge.

Muntanya

Abans de reflectir l'estereotip del super-abertzale a Josechu el Vasco, havia publicat a *Xut*, *Patufet*, *Esquitx*, *La Vanguardia* o *El Mundo Deportivo*. Els seus primers originals per al TBO els signava Kim —en tenia constància l'autor de *Martínez el facha?*—. *Cristobalito y Angelina* i *Doña Exagerancia* també formaven part de la seva *troupe*. A més de ninotaire, també ha estat escriptor, comediògraf i comentarista radiofònic.

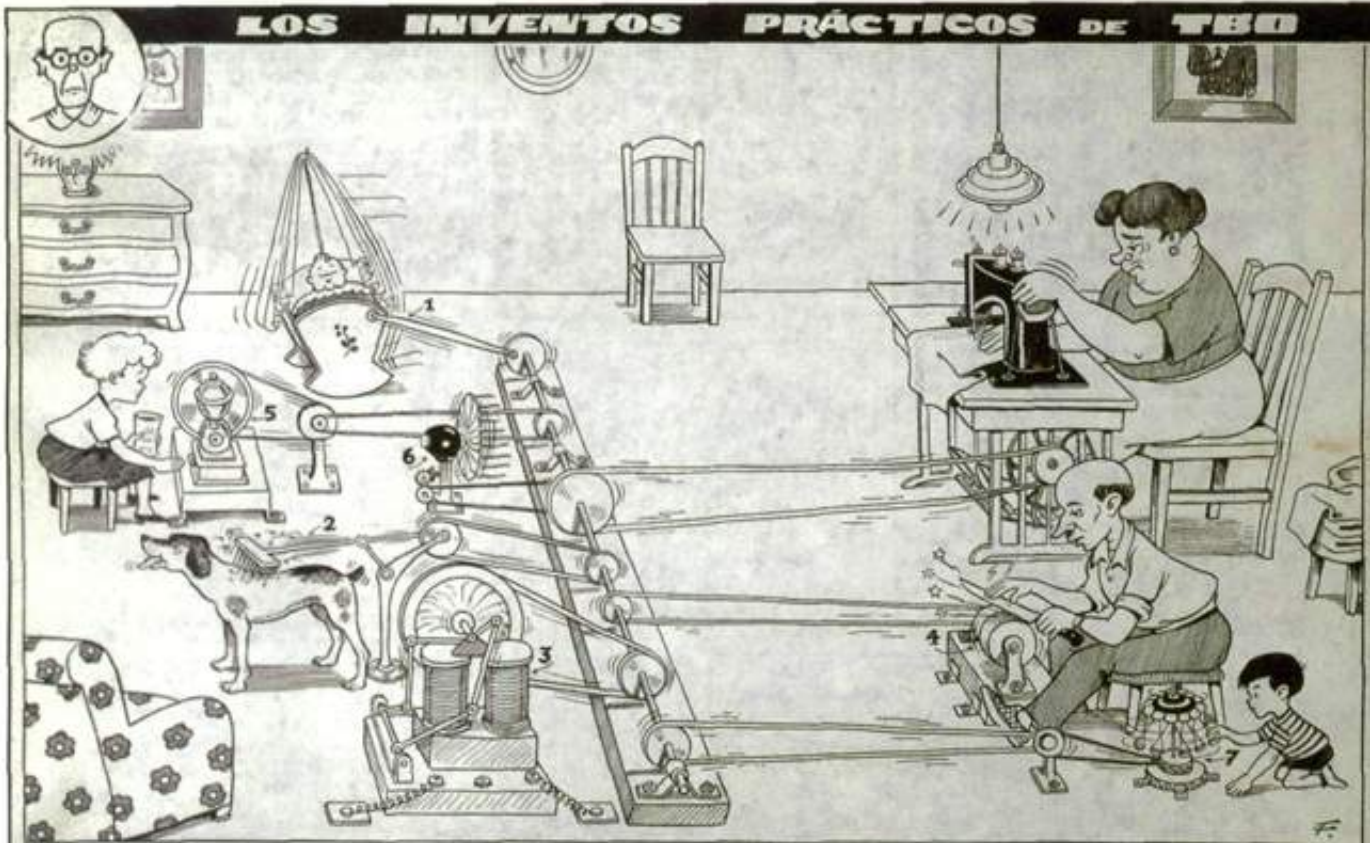

haguen, protagonista absolut d'una de les seccions més longeves de la revista: *Los grandes inventos del TBO*.

El 1950, Carles Bech, que venia de col·laborar a revistes com ara *La ametralladora* o *La risa*, va haver d'assumir un repte important: tirar endavant l'elaboració dels guions de *La familia Ulises*, *Eustaquio Morcillón* y

Baball i altres moltes historietes en què mai no va aparèixer constatada la seva autoria fins que, el 1974, va rebre el Premio Nacional de Historieta. A la mort de Buigas, el 1962, Bech va acceptar la direcció redaccional del TBO, mentre —com pràcticament la totalitat dels col·laboradors, que mai no han vist un duro de drets d'autor— es guanyava la vida

NUEVO DISPOSITIVO DE FUERZA FÍSICA PARA APROVECHAR LA ENERGÍA DE UNA MUJER IMPETUOSA QUE HA DE GANARSE LA VIDA COSIENDO A MÁQUINA PARA UNA CASA DE CONFECCIONES.
 1. APARATO PARA MECER LA CUNA.- 2. APARATO PARA ESPULGAR EL PERRO.- 3. DINAMO PARA PRODUCIR LUZ ELÉCTRICA.- 4. MUELA AFLADORA.- 5. MOLINILLO PARA MOLER CAFÉ.- 6. VENTILADOR.- 7. TÍOVIVO PARA ENTRETENER AL OTRO NENE.

Inventos

Des de Copenhaguen, el professor Franz enviava periòdicament a la redacció del TBO plànols dels artefactes més insospitats i d'una prototecnologia punta. A sota, tres portades de diferents èpoques del TBO.

amb una segona feina, en aquest cas la direcció de la revista *Maquinista*. Els anys 70 van ser una contínua davallada de vendes per al *TBO*, que ja en aquell moment alimentava les seves planes a base de refregits d'històries de l'època daurada. L'editorial Bruguera,

eterna competència del *TBO*, va comprar la seva capçalera a mitjans anys 80 i, durant unes setmanes, Joan Navarro va dirigir un *TBO* que no tenia res a veure amb l'original, abans que Bruguera s'enfonsés, i el *TBO* amb ella. Des del 1990, Edicions B edita un *TBO*

que combina la publicació del fons editorial antic amb la incorporació de nous autors. A partir del número 51 d'aquesta nova etapa, i com a merescut autohomenatge en aquest setanta-cinquè aniversari, el *TBO* anirà publicant les seves primeres portades.